

JOSEPH E. STIGLITZ

BM idareyi ele alıyor...

23 Haziran'da, küresel ekonomik kriz ve gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etkilerinde odaklanan bir Birleşmiş Milletler Konferansı, hem gerilemenin nedenleri hem de gelişmekte olan ülkeleri neden bu kadar kötü etkilediği konusunda uzlaşma sağladı. Alınması gereken bazı önlemler sıralandı ve önümüzdeki yolu, muhtemelen yeni oluşturulmuş uzmanlar grubunun rehberliğinde keşfetmek üzere bir çalışma grubu kuruldu.

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörüdür ve uluslararası para ve finans sistemi reformları üzerine çalışan Uzmanlar Kurulu'na, BM Genel Kurulu Başkanı tarafından atanarak başkanlık etmektedir. Yeni bir küresel rezerv kur sistemi, 2006 tarihli Making Globalization Work - Küreselleşmeyi İşler Hale Getirmek başlıklı kitabında tartışılmıştır.

ABD'de ekonomik "filizler" hakkında tartışmalar hız kesmeden sürerken, pek çok ülkede, özellikle dünyanın gelişmekte olan bölgelerinde işler daha da kötüye gidiyor. ABD'de gerileme, finansal sistemin çökmesi ile başladı ve ardından hızla reel ekonomide yavaşlamaya döndü. Ancak gelişmekte olan dünyada, tam tersi oldu; ihracatta düşüş, işçi dövizlerinin girişinde azalma, daha az doğrudan yabancı sermaye yatırımı ve sermaye akışındaki sert düşüşler, ekonomik zayıflamaya yol açtı. Bunun bir sonucu olarak, mevzuat sistemleri iyi olan ülkeler bile şimdilerde mali sektörlerinde sorunlarla karşılaşıyorlar.

23 Haziran'da, küresel ekonomik kriz ve gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etkilerinde odaklanan bir Birleşmiş Milletler Konferansı, hem gerilemenin nedenleri hem de gelişmekte olan ülkeleri neden bu kadar kötü etkilediği konusunda uzlaşma sağladı. Alınması gereken bazı önlemler sıralandı ve önümüzdeki yolu, muhtemelen yeni oluşturulmuş uzmanlar grubunun rehberliğinde keşfetmek üzere bir çalışma grubu kuruldu.

Mutabakat, oldukça kayda değer, pek çok açıdan krizin en anlama geldiğini ve G-20 tarafından önerilenlerden başka neler yapılması gerektiğini ifade ederek, BM, karar almanın, politik meşruiyeti eksik ve daha işin başında krizin çıkmasında önemli oranda rolü olanlar tarafından hakim olunan, kendini kendini seçmiş bir kulüp ile sınırlı olması gerekmediğini gösterdi. Gerçekten varılan anlaşma, daha kapsamlı bir yaklaşımın, örneğin bazı büyük ülkeler için politik açıdan fazla hassas olabilecek kilit soruları sorarak ya da zenginler için daha az önemli olsalar bile yoksul ülkeler ile birlikte yankı yapacak endişeleri açığa çıkararak, değerini gösterdi.

DOLAR REZERV SİSTEMİ YIPRANIYOR

İnsan, kriz oradan başladığı için, Amerika Birleşik Devletleri'nin liderliği ele alacağını düşünürdü. Aslında ABD Hazine Bakanlığı yetkilileri (bazıları şimdi Başkan Barack Obama'nın ekonomi takımında yer alan yetkililer de dâhil), Amerika'nın sorunlarının tüm dünyaya yayılması ile sonuçlanan sermaye ve finans piyasası liberalizasyonunda ısrar ettiler.

İnsanın umduğundan, daha doğrusu koşullar göz önüne alındığında beklediğinden daha az Amerikan liderliği var iken, pek çok katılımcı Amerika'nın, George W. Bush'un başkanlığı döneminde olduğu gibi küresel bir uzlaşmaya varmak için engeller çıkarmadığı konusunda hakkını teslim etti.

İnsan, kendi uyguladığı politikaların masum kurbanlarına yardım etmek için Amerika'nın büyük paralar verenlerin en başında yer alacağını umabilirdi. Ancak öyle olmadı ve Obama'nın, Uluslararası Para

Fonu'na verilecek sınırlı miktarları gönülsüz Kongre'den alabilmek için çok mücadele vermesi gerekti. Ancak pek çok gelişmekte olan ülke büyük bir borç yükü altında olmaktan henüz kurtuluyordu ve yeniden aynı duruma düşmek istemediler. İma edilmek istenen, hibeye ihtiyaçları olduğuydu, borca değil. Gelişmekte olan ülkelerin krizle başa çıkmak için ihtiyaç duydukları paranın çoğu için IMF'ye başvuran G-20, bunu pek kaile almadı ama BM konferansı aldı.

BM konferansında değinilen en hassas konu (G-20'de tartışılamayacak kadar hassas) küresel döviz rezervi sisteminde reform idi. Ülkeler küresel dalgalanmalar için bir önlem olarak kenara yüzlerce milyar dolar ayırırken, biriken rezervler, küresel dengesizliklere ve yetersiz küresel toplam talebe katkı yapmaktadır. Şaşırılmayacak şekilde şimdilerde hemen hemen sıfır faizle gelişmekte olan ülkelerden trilyonlarca dolar kredi alan Amerika, bu tartışma için pek hevesli değildi. Ama ABD bundan hoşlansın ya da hoşlanmasın dolar rezerv sistemi yıpranıyor. Tek soru, şimdiki sistemden alternatif bir sisteme ezbere bir şekilde mi, yoksa daha dikkatli ve yapısal bir şekilde mi geçileceği? Büyük miktarda rezervleri olanlar, dolar tutmanın kötü bir fikir olduğunu biliyorlar. Sıfır ya da çok düşük bir getiri ve enflasyon ya da paranın değer kaybının yüksek riski, her ikisi de mevcutlarının gerçek değerini azaltacak durumlar.

BM KİLİT ROLÜ GÖSTERDİ

Konferansın son gününde, Amerika, tüm ülkelerin menfaatini ilgilendiren bu konunun BM'de tartışılması konusunda bile çekincelerini dile getirirken, Çin bir kez daha küresel rezerv sistemi üzerinde çalışmanın zamanının geldiğini belirtiyordu. Bir ülkenin para birimi, ancak diğer ülkeler öyle olmasını kabul etmek istiyorsa rezerv para birimi olabileceğinden, doların zamanı tükeniyor olabilir. BM ile G-20 konferanslarının arasındaki farkın simgesi, banka sırları hakkındaki tartışma oldu. G-20 konferansı vergi kaçırma üzerinde dururken, BM konferansı, kimi uzmanların bazı yoksul ülkelerin aldıkları yabancı yardımlardan daha fazlası kayba yol açtığını belirttiği yolsuzluğa da değindi.

ABD ve diğer sanayileşmiş ülkeler küreselleşmeyi ileri sürdü. Ancak bu kriz, onların küreselleşmeyi yapmaları gerektiği kadar iyi yönetemediklerini gösterdi. Küreselleşme herkesin işine yarayacaksa, nasıl yönetileceği ile ilgili kararların da hem hataları yapanların, hem de hataların kurbanlarının katılımı ile daha demokratik ve kapsamlı bir şekilde alınması gerekir.

BM, tüm kusurlarına karşın, kapsamlı uluslararası kuruluştur. Bu BM konferansı, gelişmekte olan ülkelerin finansmanı ile ilgili olan daha önceki konferans gibi, BM'nin küresel mali ve ekonomik sistemde reform hakkındaki herhangi bir tartışmada oynaması gereken kilit rolü göstermiştir.

BM, tüm kusurlarına karşın, bu kapsamlı uluslararası kuruluştur. Bu BM konferansı, gelişmekte olan ülkelerin finansmanı ile ilgili olan daha önceki konferans gibi, BM'nin küresel mali ve ekonomik sistemde reform hakkındaki herhangi bir tartışmada oynaması gereken kilit rolü göstermiştir.

Copyright: PROJECT SYNDICATE **2009**
www.project-syndicate.org